

Duchovná obnova pre manželov (27. marec 2011)

Manželská identita

Rodina je prvým miestom, kde môžeme zažiť pocit, že niekam patríme, že sme milovaní a prijímaní pre nás samých. Miesto, kde môžeme rásť vo vzájomných vzťahoch a vo vzťahu k Bohu. V zdravých rodinách je manželstvo najväčšou prioritou. „Preto muž opustí svojho otca i svoju matku a príľne k svojej manželke a budú jedno telo.“ Priľnúť k svojmu partnerovi obsahuje všetky aspekty vzťahov medzi manželmi. Je potrebné budovať a žiť dôverný vzťah medzi manželmi na piatich úrovniach: intelektuálna, citová, sociálna, duchovná, telesná.

Sviatostné manželstvo nie je len pevným zväzkom, ale je aj miestom vzťahu so samotným Kristom. Skrze tento vzťah (ak je žitý) sa jednotliví členovia rodiny posväcujú.

Milosť, ktorá pramení zo sviatosti manželstva manželom slúži na zdokonaľovanie lásky a na posilňovanie ich nerozlučiteľnej jednoty. Touto milosťou si v manželskom živote, ako aj v prijatí a výchove detí navzájom pomáhajú k svätosti. I keď sa manželia stávajú jedným telom, jednou myslou, neznamená to, že jedinečnosť každého z nich je potlačená. Práve naopak. Milosť vyplývajúca zo sviatostného manželstva je premostením. Vďaka tejto milosti sa vedľa muž a žena prijať v láske napriek rozdielom. Táto milosť je daná každému manželstvu. Je potrebné ju využívať, aby sa mohla naplno rozvinúť. Prameňom tejto milosti je sám Kristus. On dáva manželom schopnosť milovať sa nadprirodzenou nežnou a plodnou láskou, odpúšťať, nieť si navzájom bremená. „Ustavične vzdávajte vďaky za všetko Bohu a Otcovi, v mene nášho Pána Ježiša Krista a podriaďujte sa jedni druhým v bázni pred Kristom.“ (Ef 5,22) „Toto ľudské spoločenstvo je upevnené, očistené a zavŕšené spoločenstvom v Ježišovi Kristovi, udelenom sviatosťou manželstva. Prehlbuje sa životom spoločnej viery a spoločne prijímanou Eucharistiou.“ (KKC 1244)

Rodičia sú povolani k tomu, aby svojim deťom sprostredkovali Boha. Skrze krstné kňazstvo patrí rodičom v ich rodinách kňazská úloha. Kňazstvo rodičov sa uskutočňuje dvomi spôsobmi: A) sprostredkovaním Krista svojím príkladom, poučovaním a rôznymi formami domácej pobožnosti. Deťom približujú Boha príkladom, slovom, symbolom. B) predkladajú svoje deti Bohu v modlitbe. Rodina je miestom, kde sa deťom odovzdáva viera a to predovšetkým vďaka spoločnej skúsenosti Božej lásky, ktorú dieťa v rodine zažíva, zúčastnením sa na duchovnom živote otca a matky.

Je pre deti veľkým prínosom do života vidieť svojich rodičov na kolenách, vidieť, že sa nespoliehajú iba na vlastné sily a schopnosti, ale je tu niekto, od koho čerpajú. Dieťa je schopné stotožniť sa s vierou, o ktorú sa s ním delia jeho rodičia. Vo svojom kňazskom poslaní rodičia vydávajú svedectvo života s Bohom cez každodenné nasadenie vo svojej rodine. Spiritualita manželstva spočíva v reálnom žití denného života a nie útekem k nereálnosti v duchovnej alebo materiálnej oblasti. Muž alebo žena, ktorí majú svoju rodinu a chcú naplno žiť povolanie svojho stavu, chodia do práce, starajú sa o deti, zabezpečujú živobytie, prežívajú rôzne etapy prejavov duchovného života. Sú obdobia, kedy nemôžu byť denne na svätej omši, nemajú dostatok času na modlitbu, rozjímanie

Je dobré objaviť spiritualitu svojho stavu.. Ak má rodič v sebe predstavu, že formy duchovného života nezvláda v takej miere ako si ich naplánoval a ako ich žil, keď bol sám, môže to viesť :

- „k úteku od rodiny“ do kostola, k službe iným;
- „k úteku od viery“ prílišné zameranie na svoju vlastnú rodinu, prácu;

- k vnútornému napätiu, neistote, výčitkám svedomia.

Identita muža

Odkedy Boh stvoril muža, očakáva od neho, aby pamätal na to, čo pre neho robí, aby muž pamätal na Božie skutky vo svojom živote. Uchovávať Božie činy je veľmi častý motív v Starom zákone. Je to dokonca prikázanie: "A tieto slová, ktoré ti ja dnes hovorím, nech sú v tvojom srdci, poučaj o nich svojich synov a sám uvažuj o nich, či budeš sedieť vo svojom dome, či budeš na ceste, či budeš ležať alebo stáť." (Dt 6,6-8) Muž má odovzdávať skúsenosti a históriu, ale predovšetkým má svedčiť o veľkých Božích skutkoch v jeho živote a takto budovať duchovnosť svojho potomstva, svojich vlastných detí. V židovskej liturgii po zručení chrámu má primát domáca, rodinná liturgia. Tá sa odohráva zvyčajne pri spoločnej večeri, najslávnejším spôsobom práve na Veľkú noc. Rodinnú liturgiu a slávnostnú večeru začína vždy otec rodiny tak, že vyrozpráva z dejín Izraela Božie zásahy a skutky, ktoré si pripomínajú v ten ktorý sviatok.

Muž je povolaný aby viedol, aby v autorite prevzal zodpovednosť. Aby mal zdravé sebedovetie a po zvážení vecí vedel urobiť rozhodnutie. „Vzmužte sa buďte silní.“ (1 Kor 16, 13b) Nemá zdroj istoty a sebedovetia sám v sebe. Ale v Bohu! Súčasne sa teda otvára vzťahu k Nebeskému Otcovi práve vo svojej neistote. Môžeme povedať, že len skrze ňu vstupuje do vzťahu hlbokaj otvorenosti. Musí mať odvahu niekedy vstúpiť do tmy. Nebáť sa urobiť ďalší krok, aj keď len skrze vieru môže vedieť, že pred ním je pevná zem. Boh potvrdzuje muža, ktorý takto žije a nechce si svietiť iba vlastným svetlom.

Mužskú identitu *charakterizuje aj spravodlivosť*. Dokáže odpúšťať a vie byť veľkorysý. Pritom pozná správnu mieru. Ak nie je otec vo výchove dôrazný, nevedie dieťa k samostatnosti. Ak je príliš tvrdý, potláča samostatnosť, čo môže mať namiesto poslušnosti za následok ľahostajnosť alebo agresivitu. Muž by mal hľadať tú správnu mieru, *in media virtus*. K tomu treba uvažovať nad svojimi rozhodnutiami, a prosiť o Božie svetlo, o svetlo Ducha Svätého.

Mužovi je *vlastná pravdivosť*, ktorú možno postaviť do *protikladu s dôverou*. Schopnosť nazvať veci pravým menom je sprevádzaná veľkou dávkou odvahy. „Nebojte sa ich teda. Lebo nič nie je skryté, čo by sa neodhalilo, a nič utajené, čo by sa neprezvedelo. Čo vám hovorím vo tme, hovorte na svetle, a čo počujete do ucha, rozhlasujte zo striech. Nebojte sa tých; čo zabijajú telo, ale dušu zabiť nemôžu.“ (Mt 10,26-28) Skutočne pravdivým sa muž stáva iba vtedy, keď všetky jeho pravdy stoja na pevnom základe a tým je Pravda. „Ja som cesta, pravda a život“, povedal Kristus. Hľa muž nech opiera svoju pravdu o Krista, nie o svoju domnelú jedinečnosť a neomylnosť. Aby muž prijal túto pravdu, ktorú mu Boh zjavuje, musí vstúpiť do vzťahu hlbokaj dôvery.

Muž je povolaný k tomu to, aby svoj dar a úlohu manžela a otca dokonale spĺňal svojím životom. Láska k manželke ako matke, ako aj láska k deťom sú pre muža prirodzenou cestou k pochopeniu a uskutočňovaniu svojho otcovstva. Krstné kňazstvo otca rodiny sa uskutočňuje tým, že je muž prostredníkom medzi svojou rodinou a Bohom. Na mužovej hlave spočíva priamo Božia ruka (symbol „kipy“ na hlavách židovských mužov), ktorá žehná, ale i vyučuje, a zároveň oprávňuje muža - otca, aby svojim deťom žehnal a učil ich. Muži majú voči vlastnej rodine povinnosť poznať vlastnú vieru a vysvetľovať ju. Toto je prvoradá úloha mužov, nie žien a matiek. Možno preto strácame vieru ako národ, ako civilizácia, lebo všetko nechávame v tejto oblasti na ženy. To nie je správne. Pozrite sa v tomto na židov a mohamedánov. Tí nestrácajú „dorast“.

Identita ženy

„Nie je dobré byť človeku samému. Urobím mu pomoc, ktorá mu bude podobná (...) keď Adam uvidel ženu povedal: “Toto je teraz kosť z mojich kostí a mäso z môjho mäsa.”(Gn 2,18.23) Dary, ktoré zdobia ženskú prirodzenosť, nie sú menšie od darov, ktoré dostal muž, ale sú odlišné. „Žena, hebr. nekva, znamená, priehlbeň, vytvorenie vnútorného priestoru. Jej telo bolo stvorené, aby prijímalo, dávalo život, utešovalo.“¹ Svojou podstatou je duchovnejšia, viac nábožensky založená. Je dušou domu, zodpovedná za vzťahy vo vnútri rodiny.

Nato, aby si žena uvedomila svoju identitu, prijala vlastné ženstvo je potrebné, aby bola najprv dcérou, dcérou svojho otca a dcérou Boha. Milujúci pohľad otca umožňuje vyvíjať sa, formovať, dospieť. Dcéra potrebuje poznať samú seba v mužovi a tým prvým mužom v jej živote je otec, ktorý ju utvrdzuje v jej ženskosti. Keď chýba otcova láska, dievča nevie nadobudnúť ten správny citový a vyzretý vzťah k mužom. Žena je oveľa citlivejšia ako muž na pohľad, ktorým na ňu iní pozerajú. Je zameraná na prijatie Božej lásky a Božieho pohľadu, pretože on formuje, dáva život.

Nato, aby si žena uvedomila svoju identitu, prijala vlastné ženstvo je potrebné, aby bola najprv dcérou, dcérou svojho otca a dcérou Boha. Milujúci pohľad otca umožňuje vyvíjať sa, formovať, dospieť. Dcéra potrebuje poznať samú seba v mužovi a tým prvým mužom v jej živote je otec, ktorý ju utvrdzuje v jej ženskosti. Keď chýba otcova láska, dievča nevie nadobudnúť ten správny citový a vyzretý vzťah k mužom.² Žena je oveľa citlivejšia ako muž na pohľad, ktorým na ňu iní pozerajú. Je zameraná na prijatie Božej lásky a Božieho pohľadu, pretože on formuje, dáva život.

Druhým rozmerom je rozmer *manželky*. Vstúpiť do vzťahu s druhým, darovať sa druhému, milovať. To je prirodzenosťou ženy. Je stvorená na prijímanie, rozdávanie lásky. Žena nájde samu seba iba v obdarovaní iných láskou. Ak je však upriamená na seba, tento dar nemôže v sebe rozvinúť. Skutočná láska je spojená s utrpením a zomieraním sebe.

Krása je neoddeliteľnou súčasťou ženy. Ženy každej doby investovali mnoho úsilia a peňazí nato, aby sa páčili. Je však i iná krása, ktorá vychádza z vnútra ženy. Žena, ktorá pozná svoju hodnotu, žena ktorá cíti láskyplný a milujúci pohľad Boha, žena, ktorá je milovaná svojim mužom, vyžaruje krásu.

Keď je žena naplno manželkou, môže sa u nej naplno rozvinúť i *materstvo*. Žena bola stvorená, aby sa stala matkou telom i dušou. Ak žena vedome odmieta telesné materstvo, stáva sa i duchovne neplodnou. Ak je žena vnútorne otvorená pre materstvo, rozvíja sa. Ženy, ktoré nie sú ochotné dávať život, popierajú svoju ženskosť. Nemyslíme iba na telesné materstvo. Každá žena je povolaná rozvíjať svoje materstvo celou svojou bytosťou, telom i srdcom.³ Žena je dušou domu, je mužovým domovom.

Stále viac rodín zažíva skutočnosť, že jej jednotliví členovia sú lákaní opustiť svoje domovy. A tak času vyhradeného pre rodinu a jej členov je stále menej a menej. Z členov rodín sa stávajú samostatné jednotky, ktoré sa priveľmi angažujú v práci, samostatnom trávení voľného času, dobrovoľníckych aktivitách. Spoločne strávený čas v rodine je nahradený tým, že si každý trávi čas po svojom.

Úloha otca v rodine sa zdegradovala iba na živiteľa rodiny. Spoločnosť mužom vnucuje až príliš veľa falošných schém a očakávaní. „Mužskosť sa podáva predovšetkým vo forme

¹ CROISSANT, J.: Kňazstvo ženy. Bratislava: Serafín, 1994, s. 23

² Porov. HUDÁK, P.: *Vzťah otec a dcéra*. In: [audio – CD 1] Rodina – spoločenstvo lásky.

³ Porov. CROISSANT, J.: Kňazstvo ženy. Bratislava: Serafín, 1994, s.103-116

úspechu, postupu v kariére, konkurenčného boja, falošnej tvrdosti a sily.“⁴ Lenže neprítomnosť otca v rodine má potom za následok, že synovia nemajú obraz o otcovi, ale majú obraz, ktorý má matka o ich otcovi. Dôsledkom toho potom je, že keď dospejú venujú sa športu, idú do armády, trávajú večery v krčmách preto, aby mali bezprostrednejší kontakt s inými mužmi a neskôr už ako otcovia, opäť chýbajú vo svojich vlastných rodinách. Takto hľadajú energiu, ktorá sa im nedostala doma a ktorú čakali. Ďalším dôsledkom chýbajúceho otca je detinskosť a absencia pocitu zodpovednosti u detí.

Žena je presvedčená o nutnosti vymaniť sa spod mužovej nadvlády a tak prevzala mužský životný štýl na úkor vlastnej ženskosti, čím stráca svoje charakteristické črty. V snahe vyrovnat sa mužovi, ženy odmietajú dar materstva. Nemám na mysli len materstvo spojené s plodením detí. Pod materstvom myslím na schopnosť ženy darovať sa, obetovať sa, dávať okolo seba život, nehu, jemnosť, lásku.

Rodina je založená na láske, láska je založená na vzťahoch. Zdravé a láskyplné vzťahy nevznikajú samé od seba, musíme ich budovať. A to cez komunikáciu, vzájomný rešpekt, dôveru, úprimnosť, vzájomné prijatie, modlitbu, empatiu, odpustenie, spoločne strávený čas, spoločné záujmy, otvorenosť rodiny voči iným, pohostinnosť.

„Rodina, prirodzené spoločenstvo, v ktorom sa skúša spoločenskosť človeka, prispieva jedinečným a nenahraditeľným spôsobom k dobru spoločnosti. Rodina je v spoločnosti najlepšou zárukou proti každému individualistickému a kolektivistickému odklonu, pretože tam je osoba stále v centre pozornosti ako cieľ a nikdy nie ako prostriedok. Ak v spoločnosti chýbajú silné a zdravé rodiny prejaví sa to na oslabení celej spoločnosti. Rodina je miestom, kde sa deťom od malička vštepujú morálne hodnoty, kultúrne a duchovné dedičstvo, solidarita, sociálna zodpovednosť.“⁵

Výchova detí

Malé dieťa nemá ešte schopnosť na trvalú samostatnú vieru. Môže mať účasť na viere osôb, ktoré ho milujú. Dieťa je schopné stotožniť sa s vierou, o ktorú sa s ním delia jeho rodičia. V najranejšom štádiu života dieťa potrebuje pôdu viery svojich rodičov. Na aktivovanie a uvedenie do života duchovnej otvorenosti a citlivosti dieťaťa je nevyhnutná duchovná klíma, ktorú vytvárajú rodičia. Dieťa sa učí duchovnému životu, keď sa zúčastňuje na duchovnom živote otca a matky.

Svojím príkladom ukazujú rodičia, ako dať Bohu priestor a miesto vo svojom živote. Rodina má prvoradú a nenahraditeľnú úlohu vo výchove detí. Láska rodičov je zdrojom, dušou výchovy, a tak aj normou, ktorá hýbe a riadi celú konkrétnu výchovnú činnosť a obohacuje ju o tie hodnoty nežnosti, stálosti, dobroty, ochoty slúžiť, nezištnosti a obetavosti, ktoré sú najcennejšími plodmi lásky. Právo a povinnosť vychovávať svoje potomstvo sa považuje za základné, prirodzené, nenahraditeľné a neodňateľné.⁶

Pre rodičovstvo neexistuje žiaden zázračný recept. Každý rodič je iný a každé dieťa je iné. Tieto rozdiely majú vplyv na vývoj dieťaťa. Máme však určité všeobecné princípy výchovy. Deti predovšetkým potrebujú lásku. Potrebujú, aby sme ich učili a viedli. Potrebujú sa učiť, ako majú žiť v úcte pred autoritou.

Jedným zo znakov zdravej rodiny je aktívne vedenie detí zo strany rodičov. A to vyučovaním a výchovou, ktoré by sa mali udržiavať v rovnováhe. K tomu je však na prvom

⁴ ROHR, R.: *Divý muž*. Dolný Kubín: Zrno, 1997. s.64

⁵ Kompendium sociálnej náuky cirkvi, Spolok sv.Vojtecha, Trnava 2008,s. 129

⁶ Porov. Ján Pavol II.:Exhortácia familiaris Consortio, SSV: Trnava 1993, č.36

mieste potrebná láska. Ak dieťa cíti, že je bezpodmienečne milované, bude otvorené vyučovaniu a výchove. K tomu, aby sme vedeli prejavíť našu lásku tak, ako ju dieťa potrebuje je dôležité, aby sme našli spôsob, akým je dieťa schopné lásku prijímať.

Dieťa je od prírody zvedavé. Úlohou rodiča je, aby sa naučil, ako má a môže využívať prirodzenú túžbu dieťaťa poznávať a čo má robiť, aby udržal myseľ dieťaťa otvorenú celoživotnému vzdelávaniu. Je dôležité pri vyučovaní využiť tvorivosť a vynaliezavosť. Je dôležitý spôsob, ako to odovzdáme. Ak chceme svoje deti niečo naučiť, musíme do toho veľa investovať. Vyučovanie prebieha každý deň. Jednou z najväčších prekážok dnešnej doby je čas. Preto treba vedome spraviť rozhodnutie a vyhradiť si na to čas. Tvorivé vyučovanie je neoddeliteľnou súčasťou života a nie je ohraničené miestom a činnosťou: „...či budeš sedieť vo svojom dome, či budeš na ceste, či budeš ležať alebo stáť.“ (Dt 6,7)

Deťom odovzdávame praktické pohľady na najrôznejšie aspekty života a duchovné hodnoty, o ktorých si myslíme, že dieťa privedú k aktívnemu a zmysluplnému životu. Cieľom vyučovania je rozvíjať dialóg, pestovať priateľský vzťah a rešpektovať pocity a myšlienky dieťaťa. Deti treba napomínať. Je dobré pri tom využívať tvorivosť. Napomínáme v láske, nie v hneve. Riešime vždy aktuálne udalosti, nevyžadujeme od detí dokonalosť, dodávame im odvalu. Vyučovanie obsahuje povzbudenie, usmernenie a uistenie. Jeho cieľom je naplňovať myseľ a city detí myšlienkami a hodnotami, ktoré považujeme za správne. Týmto sadíme semienka, ktoré v ďalších rokoch vyrastú v košaté stromy.

Pri výchove je dobré klásť dôraz na skutky. Najúčinnjšou výchovnou metódou je náš príklad. Výchova prebieha už od útleho detského veku, po pubertu a cez ňu. Každá rodina, aby mohla dobre fungovať, potrebuje mať nejaké pravidlá a jej členovia ich musia dodržiavať. Motivuje ich vzájomná láska.

Je dôležité, aby dieťa cítilo, že ho máme radi a že nám na ňom záleží. Deti sledujú, ako rodičia prejavujú uznanie a úctu druhým ľuďom. Úcta detí voči rodičom predstavuje spätnú väzbu efektívneho rodičovstva.

Symbyly v rodine

Človek obklopený hmotou a konzumom nie je naučený vidieť symboly okolo seba. Prostredie, v ktorom žijeme by malo byť naplnené peknými vecami, ktoré človeka povznášajú k Bohu. Nie len modlitbový kútik v dome je tým miestom, ale takýmito symbolmi možno naplniť celý dom. Kríž, obraz, ikona na stenách bytu sú vonkajšími znakmi toho, čo v rodine žijeme. V kostole je jedným zo znakov Božej prítomnosti oltár. Je to objekt centrálne orientovaný. Čo je často centrálnym objektom v rodine? Žiaľ i v mnohých kresťanských rodinách je centrálnym miestom veľká televízna obrazovka. Mnohí sa v tomto smere vyhovávajú na bytové podmienky I na to je riešenie , stačí cez televízor prehodiť pekný obrus a Božiu prítomnosť zviditeľniť vhodne umiestnenou Bibliou.

Stôl predstavuje centrum sviatočného i každodenného diania v rodine. Upravený stôl s jednoduchým kvietkom alebo sviečkou je pre tých, ktorí do rodiny prichádzajú znakom, že sú očakávaní a prijímaní.

Človek sa symbolicky najlepšie vyjadruje cez umenie. To, čo sa v komunikácii medzi rodičmi a deťmi slovami ťažko vyjadruje, sa môže vypovedať i cez umenie. Je dobré tomuto vytvárať priestor.

Symbolom rodiny je i spoločne trávený čas. Sme často zavalení povinnosťami, plánujeme ďalekú budúcnosť svojich detí, snažíme sa zabezpečiť sa do budúcnosti, spomínáme ako nám bolo kedysi a prítomnosť nám uniká. Nie je ľahké rozpoznať aktuálne potreby

jednotlivých členov rodiny. Ak však budeme spolu tráviť čas, je oveľa väčšia šanca vidieť aktuálne potreby ako keď sa vidíme spolu ako rodina iba občas. Sv. Pavol v jednom zo svojich listov píše: “Využívajte čas, lebo dni sú zlé!” (Ef 5,16) Slovo „čas“ je v gréckom texte Nového zákona vyjadrené dvomi výrazmi: *chronos* a *kairos*. Ten prvý vyjadruje kvantitu. Rovnomerné plynutie času. Ten druhý vyjadruje kvalitu. Je to časové obdobie, ktoré sa už nikdy nebude opakovať. Buďme citliví na takéto obdobia vo svojom živote a nenechajme ich bez povšimnutia prejsť okolo seba. Ak si ich ustrážime, sú to chvíle, ktoré nám nik nevezme. *Kairos*: keď sú deti malé, už sa to nikdy nevráti. Neskôr bude neskoro plakať, že som ho nevyužil.

Rodina má tiež evanjelizačné poslanie, účasť na prorockom Kristovom úrade. K tomu niekedy netreba nič hovoriť, aby túto úlohu napĺňala. Niekedy už len dobre fungujúca rodina sa stáva vzorom pre mladých ľudí vo farnosti, ktorí hľadajú svoje povolanie a vzhľadom na to, čo prináša dnešná doba si nezriedka kladú otázku, či má vôbec zmysel do manželstva vstupovať. Preto je dôležité, aby sa vo farnosti vytvárali príležitosti pre takéto neformálne stretnutia, na ktorých môže mládež vidieť a poznať šťastné kresťanské rodiny.

Výber z textu bakalárskej práce Kataríny Dobrovodskej, ***Rodina ako domáca cirkev a jej napojenie na farské spoločenstvo.***